

GLOBÁLNE VÝZVY – LOKÁLNE RIEŠENIA

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE
OBČIANSKÝCH KOMUNÍT
V KARPATOCH

CF
Kárpátok
Alapítvány

 **CARPATHIAN
CIVIL SOCIETY
PLATFORM**

2025

Úvod

ZAPOJENIE OBČANOV V KARPATOCH

Účast' občanov na rozhodovaní je nevyhnutná pre podporu demokratickej spoločnosti, pretože umožňuje ľuďom aktívne sa podieľať na formovaní vecí verejných, tvorbe postupov a záležitostiach komunity, ktoré hlboko ovplyvňujú ich životy. Tento prístup ide ďaleko za rámec jednosmernej komunikácie zhora nadol; buduje dôveru medzi ľuďmi a vládou, zlepšuje výsledky a zabezpečuje transparentnosť. Zdieľaním informácií a spoluprácou pri riešení problémov možno vytvoriť efektívnejšiu a inkluzívnejšiu správu vecí verejných, ktorá skutočne odráža potreby a aspirácie komunity.

Občianska spoločnosť zohráva kľúčovú úlohu v participatívnej demokracii svojím zakotvením v komunitách, zastupovaním a zosilňovaním záujmov rôznych skupín občanov. Jedným z kľúčových rozdielov medzi štátom a občianskou spoločnosťou je ich schopnosť reagovať na sociálne výzvy. Štát svojou rigidnou byrokratickou hierarchiou reaguje pomaly na problémy, ktorým čelia miestne komunity, a ťažko identifikuje základné príčiny naliehavých výziev. Naproti tomu občianske spoločnosti, ktoré sú zakorenené vo svojich komunitách, poskytujú riešenia či dokonca konajú namiesto štátu. V participatívnej demokracii možno tieto riešenia riadené komunitou prispôbiť a integrovať do hlavného prúdu politiky. Efektívny a inteligentný štát by preto mal vytvoriť priaznivé prostredie, ktoré podporuje a využíva inovatívny potenciál občianskej spoločnosti v angažovaní sa občanov.

Občianske spoločnosti sú jedným z motorov sociálnych inovácií a prípadové štúdie v tejto brožúre zdôrazňujú kľúčové zložky a predpoklady tohto procesu. Po prvé, sú potrební tvorcovia zmien – motivovaní jednotlivci, ktorí stelesňujú a rozdúchajú ducha svojej komunity a majú ochotu a odvahu prevziať iniciatívu na zmenu daných podmienok. Tvorca zmien nemôže byť osamelý, izolovaný jednotlivec; mal by byť schopný mobilizovať ostatných v komunite a budovať podpornú sieť, čím sa proces zmeny stane kolektívnou snahou.

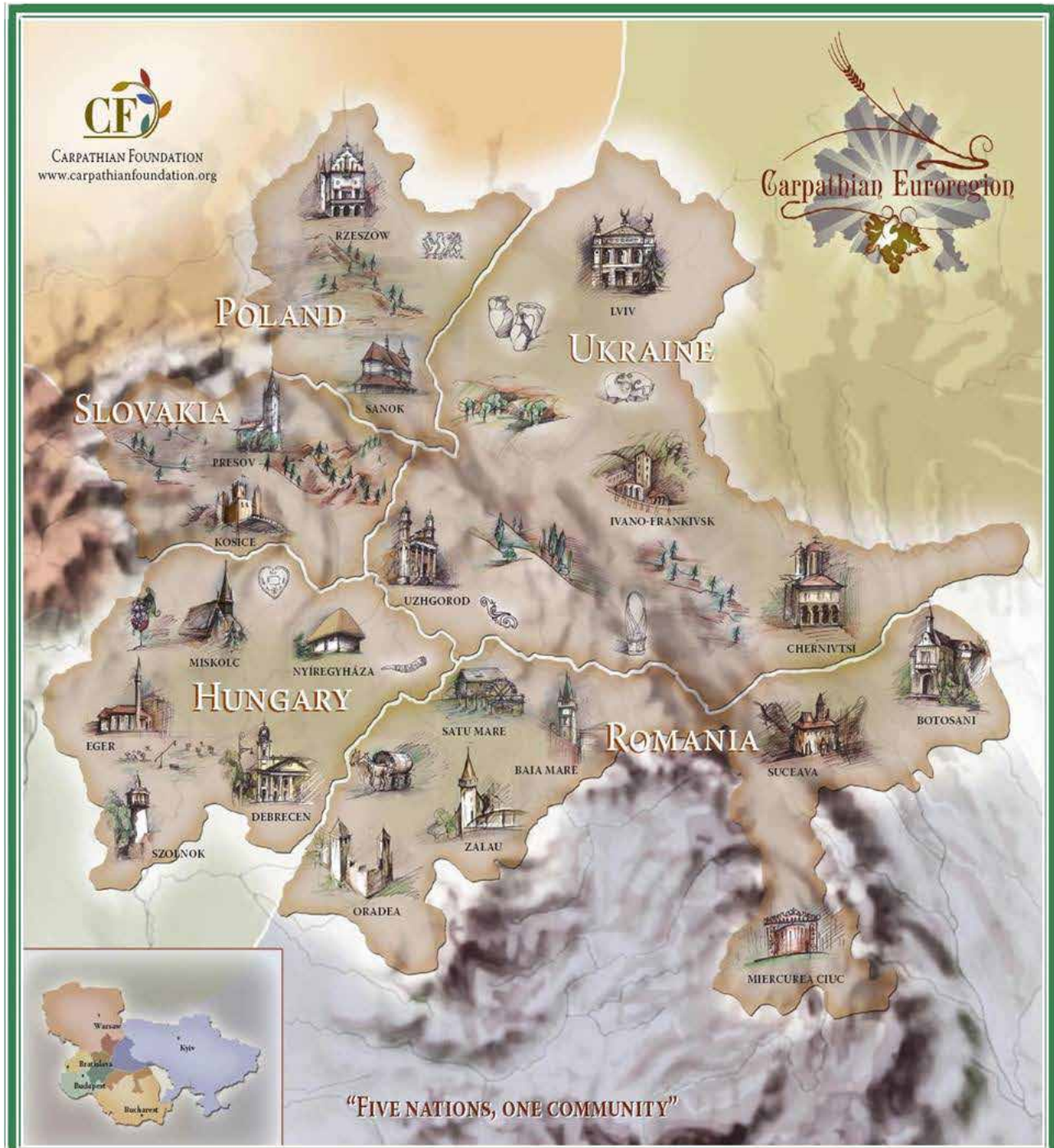
Táto brožúra, zbierka osvedčených postupov v oblasti zapojenia občanov z Karpatského regiónu, predstavuje niektoré z mnohých úspešných iniciatív, ktoré uskutočnili organizácie občianskej spoločnosti v Karpatoch a ktoré formovali podmienky pre miestne občianske aktivity, napríklad podporu účasti mladých ľudí na verejnom živote, rozširovanie príležitostí na zapojenie komunity, vytváranie nových komunitných inštitúcií, podporu dobrých susedských vzťahov a miestnej kultúry, mobilizáciu komunít, podporu migrantov a vnútorne vysídlených osôb a rôzne ďalšie iniciatívy.

Hlavným cieľom Karpatskej platformy občianskej spoločnosti je prepojiť a vytvoriť sieť izolovaných organizácií občianskej spoločnosti na miestnej úrovni v susedných krajinách Karpatského regiónu vytvorením vzájomne podpornej a povzbudzujúcej siete tvorcov zmien aj vytvorením občianskeho priestoru na výmenu skúseností a učenie sa jeden od druhého.

Táto brožúra slúži tomuto cieľu a môže inšpirovať ďalšie organizácie občianskej spoločnosti k prijatiu osvedčených postupov vo svojich komunitách s cieľom posilniť účasť občanov v regióne Karpát.

SÁNDOR KÖLES

Predseda predstavenstva
Karpatská nadácia - Maďarsko

UKRAJINA

Názov príkladu dobrej praxe: **Zvládanie Psychologickej Traumy Z Vojny**
Názov organizácie, lokalita: **Charitatívna Nadácia «The Tree Of My Life», Zakarpatská Oblasť, Ukrajina (Zakarpatsko)**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Organizácia Tree of My Life pôsobí v malebnom hor-natom regióne Zakarpattia, konkrétne v Užhorode, Mukačeve a Svaljave, kedysi známom svojou prírod-nou krásou, turistickými atrakciami a pulzujúcim multikultúrnym životom. Tieto mestá patria medzi najhustejšie osídlené časti regiónu, ktoré od začiatku rozsiahlej vojny prijali najvyšší počet vnútorne vy-sídlených osôb vrátane rodín vojenského personálu. Okrem toho sú domovom jednej z významných bri-gád ozbrojených síl. Navyše v miestnych nemocni-ciach dostávajú lekársku starostlivosť tisíce zranených vojakov.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Organizácia Tree of My Life vznikla v apríli 2022; krát-ko potom sa začala vojna. Svoje ciele sleduje v oblasti psychologických a psychosociálnych služieb pre zra-nených a vyslúžilých vojakov, rodiny aktívnych voja-kov a tých, ktorí stratili svojich príbuzných vo vojne, vnútorne vysídlené osoby a starších ľudí, zdravotníc-ky personál a sociálnych pracovníkov. Vysoko kva-lifikovaný tím organizácie Tree of My Life pozostáva z dvadsiatich troch osôb: štyroch administrátorov, dobrovoľníka, šiestich facilitátorov, kouča, odborníka na duševné zdravie na pracovisku, piatich konzul-tantov vojenskej psychológie, štyroch psychológov a dvoch psychoterapeutov.

88015, 6a Oleksandr Khira-str.,
Uzhorod, Ukraine

POPIS PROBLÉMU

Okrem zbytočných obetí a hroznej devastácie zanecháva vojna krutú stopu na duševnom zdraví vojen-ského personálu aj civilistov. Spôsobuje ťažkú psy-chickú traumou, následkom ktorej môžu ľudia bojovať o život. Za týchto okolností psychoemocionálna pod-pora tých, ktorí sa vyrovnávajú s psychickou traumou vojny, neustále rastie na význame. Zahŕňa stabilizáciu, obnovu zdrojov, zvládanie straty, zvláda-nie nejednoznačnej straty, prevenciu samovrážd atď.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Organizácia Tree of My Life ponúkla systematický a udržateľný prístup k riešeniu týchto výziev zave-dením jedinečného súboru služieb, ktoré zahŕňajú: komplexnú balneologickú a psychoemocionálnu rekonvalescenciu pre veteránov so nadobudnutými zdravotnými postihnutiami; týždennú psychoemo-cionálnu rekonvalescenciu pre skupiny manželov/manžieliek pôsobiacich vojakov; týždennú psycho-logickú rekonvalescenciu a zvládanie straty pre sku-piny rodinných príslušníkov, ktorí stratili svojich prí-buzných; týždennú psychologickú rekonvalescenciu s využitím animoterapie pre skupiny vojakov, ktorí sa

vrátili zo zajatia; psychoemocionálne sedenia pre sku-piny veteránov; denné aktivity psychoemocionálnej rekonvalescencie v prírode pre veteránov, ktorí sa liečia v miestnych nemocniciach; denné aktivity psychoemocionálnej rekonvalescencie vrátane hi-poterapie pre veteránov a ich rodiny; denné psycho-emocionálne aktivity vrátane canisterapie pre osoby so zdravotným postihnutím; permanentné psychoe-dukačné aktivity pre starších ľudí; integračné aktivity pre vnútorne vysídlené osoby; psychoedukačné ak-tivity pre zamestnancov zdravotníckych a sociálnych služieb.

UKRAJINA

Názov príkladu dobrej praxe: **KLUB SENIOROV**

Názov organizácie, lokalita: **Nezisková Organizácia «Hnutie na Podporu Zakarpatskej Armády – Užhorod», Zakarpatská Oblasť, Ukrajina (Zakarpatsko).**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Toto masové hnutie sa vyvinulo v regionálnom centre Zakarpatska, meste Užhorod. Od začiatku invázie v roku 2014 sa toto provinčne pôvabné a útulné mesto s približne 120 000 obyvateľmi postupne premenilo na jeden z hlavných pilierov národnej odolnosti. Užhorod prijal najväčšie vlny vnútorne vysídlených osôb, z ktorých väčšinu tvoria ženy, deti a starší ľudia. Mesto sa stalo domovom pre presťahované podniky a kultúrne inštitúcie.

Je to miesto, kde sa formovala významná časť nových vojenských jednotiek. Driemajúce provinčné mesto sa zmenilo na dôležité ekonomické a humanitárne centrum. Obyvatelia Užhorodu zohrávajú v týchto transformáciách kľúčovú úlohu, poskytujú všemožnú pomoc obrancom, starajú sa o ich rodiny a pomáhajú tým, ktorí utekajú pred vojnou. V meste sa objavili desiatky formálnych aj neformálnych skutočne ľudových iniciatív, ktoré sa majú vyrovnáť s rôznymi aspektmi barbarskej agresie. Toto hnutie je jednou z nich.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Hnutie je najväčšou a najznámejšou organizáciou občianskej spoločnosti v regióne. Vzniklo ako neformálna dobrovoľnícka iniciatíva v roku 2014 a primárne sa zameriavalo na podporu vojenských

jednotiek zo Zakarpatska a rodín aktívnych vojakov. Od začiatku rozsiahlej invázie v roku 2022 bola iniciatíva právne zaregistrovaná ako nezisková organizácia a výrazne rozšírila rozsah svojich činností. Hoci sa Hnutie výrazne rozšírilo, jeho kľúčový pilier zostáva rovnaký. Je takmer úplne založené na dobrovoľníctve a priamych daroch od ľudí. Tisíce členov komunity investujú svoje zdroje, čas a oddanosť do aktivít Hnutia. Okrem tradičnej pomoci armáde organizácia poskytuje rôzne služby rodinám vojenského personálu, vdovám a deťom, ktoré stratili rodičov, navrhuje integračné programy pre vnútorne vysídlené osoby, stará sa o zranených v miestnych nemocniciach, organizuje charitatívne aukcie a zbierky, podporuje dobrovoľníctvo a zapojenie komunity.

88000, 8 Yurii Hoida -str.,
Užhorod, Ukrajina

do každodenných aktivít organizácie, keďže tkajú maskovacie siete, zbierajú dary v nákupných centrách, vyrábajú handmade výrobky pre charitatívne trhy a podporujú prevádzku hlavnej kancelárie. Aktivity Klubu seniorov sú organizované tak, aby starším ľuďom poskytovali príležitosti, ale nie hotové riešenie. Seniori sa tešia maximálnej slobode pri navrhovaní svojich aktivít a rozvíjaní nových iniciatív. Napríklad skupiny škandinávskej chôdze a neurodynamickej gym-

nastiky sa stali úplne nezávislými a sebestačnými. Hnutie je šťastné a hrdé na to, že je svedkom takýchto výkonov seniorov a považuje tieto prínosy za svoj najväčší úspech.

POPIS PROBLÉMU

Významná diverzifikácia a rozšírenie aktivít Hnutia od roku 2022 sa pre organizáciu stali veľkou výzvou. Je nútená spojiť svoj organizačný rozvoj s rastúcim dopytom po službách pre niekoľko, často odlišných, cieľových skupín. S vlnami vnútorného vysídľovania prišiel do Užhorodu značný počet starších ľudí (65+). Väčšina z týchto osamelých ľudí stratila všetko: domov, sociálne prostredie a často bola vytrhnutá zo svojho života. Samozrejme, že miestna komunita a najmä Hnutie potrebovali na túto výzvu reagovať.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Organizácia prišla s myšlienkou, ktorá využíva obojstranne výhodný prístup a predpokladá služby pre starších vysídlených ľudí v spojení s ich zapojením do dobrovoľníckych aktivít Hnutia. Klub seniorov bol založený v roku 2023. Poskytuje psychosociálnu podporu, pomáha pri integrácii do komunity a pomáha starším ľuďom nadväzovať priateľstvá a rozvíjať nové sociálne vzťahy. Toto úsilie má nepopierateľne pozitívny vplyv na fyzické a duševné zdravie seniorov. Ich zapojenie do dobrovoľníckej práce však naplňa ich život novým obsahom, dáva im pocit, že sú potrební a užitoční pre ostatných. Hnutie oceňuje prínos starších ľudí

Dalšie informácie

UKRAJINA

Názov príkladu dobrej praxe: **Detské Centrum**

Názov organizácie, lokalita: **Dobrovoľníci Užhorodskej Národnej Univerzity, Zakarpatská Oblasť, Ukrajina (Zakarpatsko)**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Užhorodská národná univerzita je najväčšou vzdelávacou inštitúciou v Zakarpatskej oblasti. Jej personálna kapacita s viac ako 2 000 zamestnancami a 16 000 študentmi výrazne prevyšuje akúkoľvek inú organizáciu v regióne. V Zakarpatskej oblasti doslova neexistujú inštitúcie ani oblasti činnosti, kde by táto univerzita nebola prítomná. To robí jej úlohu v regionálnom sociálnom, ekonomickom a politickom rozvoji výnimočnou. Okrem iných vplyvov univerzita stanovuje štandardy a presadzuje hodnoty, ktoré potom tisíce jej absolventov implementujú do rôznych oblastí života. Nebolo prekvapením, že univerzita bola medzi prvými, ktorí sa postavili výzvam vojny v roku 2022.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Občianske združenie „Dobrovoľníci Užhorodskej národnej univerzity“ bolo zaregistrované v roku 2018 ako iniciatíva približne 100 jej študentov a učiteľov. V prvom rade sa zameriavalo na rozvoj profesionálnych a sociálnych zručností študentov prostredníctvom ich zapojenia do dobrovoľníckych aktivít a účasti na spoločensky významných podujatiach. Od začiatku vojny sa združenie Dobrovoľníci Užhorodskej národnej univerzity zmenilo na dôležité centrum, ktoré poskytuje rôznorodú humanitárnu pomoc a sociálne služby v regióne, ale aj za jeho hranicami. Poslali niekoľko stoviek ton humanitárnej pomoci do frontových oblastí krajiny, poskytli bezplatnú dennú stravu pre 2000 utečencov, ktorí našli útočisko v priestoroch univerzity, vytvorili coworkingový priestor pre vnútorne vysídlené osoby, založili

mládežnícke centrum, trvalo podporovali vojenské jednotky, učiteľov a študentov univerzity, ktorí bránili slobodu.

POPIS PROBLÉMU

Od roku 2022 sa univerzita stala najväčším útočiskom pre vnútorne vysídlené osoby v regióne. V jej zariadeniach denne žije od 500 do 2000 ľudí. Významný počet z týchto ľudí tvoria ženy a deti. Od začiatku utečeneckej krízy venovali Dobrovoľníci osobitú pozornosť deťom a poskytovali im všetku možnú podporu. Ukázalo sa však, že okrem humanitárnej pomoci

88000, 2, Narodna-sq., office 25,
Uzhorod, Ukrajina

sú potrebné aj stále služby. Sú jediným spôsobom, ako na jednej strane zabezpečiť starostlivosť o deti a na druhej strane umožniť rodičom integráciu do miestnej komunity (nájsť si prácu, trvalé bývanie, hľadať vzdelávacie príležitosti pre deti, preskúmať komunitné služby atď.). Napriek kritickému nedostatku voľných priestorov dobrovoľníci prevzali opustené priestory, zrekonštruovali ich, vybavili a spustili Denné centrum pre deti vnútorne vysídlených osôb.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Vzhľadom na naliehavú potrebu stálych služieb pre deti vnútorne vysídlených osôb, ktoré žijú v priestoroch Užhorodskej národnej univerzity, a uvedomujúc si obmedzené kapacity mestských predškolských zariadení, Dobrovoľníci založili Denné centrum. Jeho program bol vyvinutý tak, aby kombinoval vzdelávanie, psychologickú podporu pre deti a ich rodičov, ako aj mimoškolské rekreačné, voľnočasové a umelecké aktivity. Dobrovoľníci zapojili do každodennej prevádzky

Centra vysokokvalifikovaných zamestnancov univerzity (učiteľov, doktorandov a magisterských študentov). Po 3 rokoch prevádzky, keď väčšina detí vyrástla a išla do školy, Centrum zmenilo svoj profil a stalo sa zariadením mimoškolskej starostlivosti pre deti. Je to priestor, kde si deti môžu po škole oddýchnuť, nájsť pomoc s domácimi úlohami a zúčastniť sa športových a umeleckých aktivít. Dobrovoľníci preukázali svoju flexibilitu a prispôsobivosť meniacim sa potrebám detí, ktoré vyrastajú v tomto útočisku, a sú odhodlaní slúžiť týmto deťom tak dlho, ako to bude potrebné.

Ďalšie informácie

SLOVAKIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Mladí inšpirujú**

Názov organizácie, lokalita: **Mladý Bardejov – mestský mládežnícky parlament, Bardejov, Slovensko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Mladý Bardejov – mestský mládežnícky parlament sídli v meste Bardejov. Mesto s 30 tisíc obyvateľmi sa nachádza na severovýchode Slovenska v prihraničnej oblasti s Poľskom.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Mladý Bardejov vznikol v roku 2017 ako poradný orgán mesta a zároveň ako prostriedok mladých, aby sa aktívne zapájali do diania v meste.

Mládežnícky parlament organizuje rôzne medzinárodné programy (Erasmus+), dobrovoľnícke aktivity a politické diskusie. Ako jediný na Slovensku mal svojich členov vo všetkých komisiách mestského zastupiteľstva. Jeho zloženie sa pravidelne obmieňa, v posledných dvoch rokoch ho tvorilo 22 členov.

POPIS PROBLÉMU

Mládežnícke parlamenty spájajú najaktívnejších mladých ľudí v meste, ktorí majú záujem ovplyvňovať dianie vo svojom okolí - vyjadrovať sa k aktuálnym témam, či realizovať aktivity, ktoré naplňajú potreby mladých ľudí. Bardejovský mestský mládežnícky parlament patrí k najaktívnejším na východnom Slovensku a aj keď jeden z najvýnimočnejších aspektov – priama účasť v komisiách mestského zastupiteľstva – je už minulosťou a teda parlament má oslabenú poradnú funkciu, jeho členovia stále prejavujú veľkú snahu byť aktívnou skupinou. Medzi pravidelné aktivity patria predvolebné diskusie s kandidátmi na volenú funkciu, účasť na ceremonii kladenia vencov padlým vojakom 2. svetovej vojny či rôzne dobrovoľnícke aktivity. Najnovšou výzvou je prinášať mladým inšpirácie a pozitívne príklady pre ich budúcu kariéru.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Mladý Bardejov je mládežnícky parlament s podporou mesta Bardejov, vďaka čomu môže realizovať podujatia takmer bez vlastného rozpočtu, prípadne využívaním menších grantových schém. Vďaka tejto podpore je činnosť parlamentu udržateľná, i keď jeho aktuálna neutralita (nadstraníckosť) nie je v budúcnosti garantovaná.

V posledných rokoch Mladý Bardejov vytvoril niekoľko vlastných

podujatí, ktoré mali za cieľ priniesť mladým ľuďom v meste voľnočasové aktivity, inšpirácie úspešných Bardejovčanov a posilniť euroobčianstvo. Všetky tieto podujatia spája rovesnícky princíp – mladí mladým.

Konferencia Bardinspo – prvý ročník konferencie sa uskutočnil v roku 2024 v najväčšom priestore, aký Bardejov ponúka – v kine s kapacitou 300 miest, ktoré bolo zaplnené stredoškólakmi. Konferencia priniesla 6 inšpiratívnych príbehov, ktoré boli dôkazom toho, že aj Bardejov ponúka príležitosť na vlastný úspešný príbeh. Druhý ročník v roku 2025 mal podtitul: Príležitosti v rukách žien. Opäť priniesol 6 príbehov, pričom sa snažili zviditeľniť ženy z biznisu, ale aj menej známych profesií a neziskového sektora.

Európske piatky – už od svojho vzniku mládežnícky parlament prinášal do Bardejova možnosť diskutovať s kandidátmi naživo a zrealizoval niekoľko predvolebných diskusií, kde vždy mladí vystupovali nielen ako organizátori, ale aj ako moderátori. Pred voľbami do Európarlamentu sa Mladý Bardejov snažil o zvýšenie povedomia o hodnotách a prínose EÚ pre Slovensko, aby tak podporil účasť vo voľbách. V máji 2024 realizovali 5 piatkových podujatí, ktoré na rôznych miestach a rôznym spôsobom túto tému podporovali – diskusia, kvíz, „Európska dedinka“, workshop o

dezinformáciách, premietanie filmu. Aktivít sa zúčastnilo viac ako 500 ľudí a vďaka takýmto aktivitám bola účasť vo voľbách vyššia o 12% oproti predchádzajúcim voľbám do Európarlamentu.

Letné kino pod hviezdami – zaplnenie nedostatku open air podujatí v Bardejove pravidelnou aktivitou, ktorá má už dvojročnú tradíciu. Kino mladí realizujú každý týždeň počas letných prázdnin v spolupráci s Mestom Bardejov, kaviarňou a lokálnymi médiami. Vstup na filmy je voľný.

Mladý Bardejov je príkladom toho, že mladí ľudia s prístupom k zdrojom aj bez dospelých lídrov dokážu vytvárať aktivity, ktoré majú väčší spoločenský dopad.

Ďalšie informácie

SLOVAKIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Stratégia pre mládež participatívne!**

Názov organizácie, lokalita: **Rada mládeže Prešovského kraja (RMPK), Prešov, Slovensko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Deti a mládež tvoria približne tretinu obyvateľov Slovenska, pričom najvyšší podiel z nich žije práve v Prešovskom kraji. Medzi špecifiká kraja, ktoré majú bezprostredný vplyv na kvalitu života mladých, patrí nedostatok pracovných príležitostí a nepriaznivá ekonomická situácia. Mladí tu za najpálčivejšie problémy považujú únik mozgov, nedostatočnú miestnu infraštruktúru, nedostatok práce a nezohľadňovanie potrieb mladých.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

RMPK je platformou, ktorá vytvára jednotný hlas mládežníckych organizácií v Prešovskom kraji. Združuje mimovládne organizácie, mládežnícke parlamenty a neformálne mládežnícke skupiny, ktoré vyvíjajú činnosť v prospech detí a mladých. Združenie prispieva k tvorbe a realizácii regionálnej a miestnej mládežníckej politiky. Zároveň podporuje participáciu mladých na živote škôl, miest a regiónu. Realizuje širokú škálu aktivít pre školské parlamenty - od samostatného grantového programu na podporu ich činnosti, vzdelávacie aktivity až po Značku kvality - oceňovanie aktívnych a inšpiratívnych školských parlamentov. Pravidelne organizuje neformálne vzdelávacie podujatia v oblasti získavania zručností potrebných pre lepšie uplatnenie mladých v budúcnosti - školenia zamerané na rozvoj mäkkých zručností, napr. kritické myslenie, prezentačné, komunikačné zručnosti, práca v tíme a pod.

POPIS PROBLÉMU

V oblasti politiky mládeže sa stretávame s tendenciou považovať potreby mladých zo strany autorít za nerelevantné. Predstavitelia autorít považujú za samozrejmé, že „vedia“, čo mladí ľudia potrebujú, no v skutočnosti ich aktivity nereflektujú reálne potreby mladých. Predstavu, že do chodu vecí verejných sú zapájaní

mladí, ešte stále nemožno považovať za samozrejmu. Pritom participácia sa ukazuje ako najlepší nástroj na prekonanie frustrácie z nepriaznivých podmienok, ale aj spôsob, ako prekonávať nepriaznivé podmienky efektívne.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

V roku 2023 bola v Zastupiteľstve PSK prijatá Stratégia PSK pre mládež na roky 2023 – 2028. Tento strednodobý dokument mládežníckej politiky je zaujímavým príkladom spolupráce samosprávy a mládežníckych organizácií v Prešovskom kraji založenej na potrebách mladých ľudí. Prešovský kraj podporil participatívnu tvorbu dokumentu a prípravu zveril RMPK, ako strešnej organizácie práce s mládežou v kraji. Základným zdrojom informácií pre tvorbu Stratégie bol rozsiahly prieskum potrieb a kvality života mladých ľudí, do ktorého sa zapojilo vyše 4300

mladých ľudí. na základe výsledkov z prieskumu pracovalo 28 expertov z mládežníckych organizácií na formulácii cieľov a opatrení, pričom finálny dokument pripomienkovali mladí ľudia z rôznych častí regiónu. K vyhodnocovaniu cieľov Stratégie dochádza na ročnej báze, pričom samotná realizácia jednotlivých opatrení je výsledkom spolupráce širokej škály aktérov práce s mládežou v Prešovskom kraji. K implementácii Stratégie napomáha Regionálna akčná skupina ako platforma na dialóg pre prácu s mládežou v kraji, v rámci ktorej sa jednotliví aktéri stretávajú pravidelne počas roka. Ďalším pozitívnym výsledkom je, že vôbec po prvýkrát bol program „mládež“ zahrnutý do existujúcich dotačných schém PSK. Vytvorenie strategického dokumentu prinieslo pružnejšie reakcie aktérov na napĺňanie potrieb mladých. na 5 rokov sa tak stal hlavným východiskovým dokumentom pre zlepšenie kvality života mladých v kraji.

Ďalšie informácie

SLOVAKIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Mladí filantropi dávajú mladým dôvod zostať**
Názov organizácie, lokalita: **Komunitná nadácia Bardejov, Bardejov, Slovensko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Mladí filantropi Komunitnej nadácie Bardejov pôsobia v meste Bardejov a jeho okolí. Mesto Bardejov sa môže pýšiť centrom mesta zapísaným v UNESCO. Je pokojným miestom pre život, ale aj napriek snahám neziskových organizácií je tu stále nedostatok participatívnych procesov.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Komunitná nadácia Bardejov vznikla v roku 2002. Snaží sa o rozvoj miestnej filantropie a aktívneho občianstva vzdelávaním a finančnou podporou iniciatív a neziskových organizácií. Svoju činnosť pred 14timi rokmi rozšírila o inovatívny program Mladí filantropi podľa konceptu YouthBank, v ktorom svoje know-how odovzdáva mladým ľuďom. Program v nadácii funguje nepretržite od svojho vzniku ako jediný na Slovensku. Cieľom programu je rozvíjať filantropiu a dobrovoľníctvo

medzi mladými ľuďmi, viesť ich k aktívnemu záujmu o riešenie potrieb komunity v ktorej žijú, podporiť talent a zaujímavé nápady mladých ľudí.

POPIS PROBLÉMU

Mladí ľudia v malých mestách ako je Bardejov čelia nedostatku príležitostí zapájať sa do aktivít, ktoré majú spoločenský dopad. Nedostatok možností ovplyvňovať svoje okolie má za následok, že nevidia zmysel v tom, aby boli aktívnymi občanmi. Nemajú príležitosti zapájať sa do rozhodovacích procesov a častokrát ani dostatočné zručnosti či priestor na ich rozvoj.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Inovatívny grantový program Mladí filantropi Komunitnej nadácie Bardejov je založený podľa konceptu YouthBank a v nadácii funguje ako jediný na Slovensku už viac ako 14 rokov. Cieľom programu je rozvíjať

filantropiu a dobrovoľníctvo medzi mladými ľuďmi, viesť ich k aktívnemu záujmu o riešenie potrieb komunity v ktorej žijú, podporiť talent a zaujímavé nápady mladých ľudí.

Program pomáha mladým ľuďom premýšľať nad komunitou a jej potrebami a navrhovať konkrétne riešenia, ku ktorým im dáva potrebnú podporu, aby mohli byť zrealizované. Mentor v programe mladým ľuďom okrem sprevádzania pri aktivitách pomáha rozširovať obzory, zapájať stakeholderov z rôznych sektorov, získavať pre svoje aktivity finančnú podporu a vyhodnotiť, čo sa udialo. Tieto pozitívne skúsenosti s realizáciou vlastného malého projektu sa preklápajú do aktívnejšieho prístupu k životu a posilňovaniu komunity – mladí majú väčšiu potrebu vrátiť sa alebo naďalej participovať na živote v meste.

Cez program prešli desiatky mladých ľudí, z ktorých každý tím reagoval svojimi aktivitami na aktuálne potreby/problémy.

Rok 2023 bol na Slovensku volebným rokom a prieskumy ukazovali, že záujem mladých o účasť vo voľbách je len na úrovni 52% a mnoho mladých ľudí chce z krajiny odísť.

Komunitná nadácia Bardejov a Mladí filantropi sa preto zapojili do celoslovenskej mobilizačnej kampane s názvom Chcem tu zostať a realizovali aj vlastnú mobilizačnú kampaň, v ktorej poukazovali na to, že ísť voliť je základom aktívneho občianstva a aj jeden hlas má zmysel. Vytvorili online kampaň cez sériu videí, kde ľudia rôzneho veku a zamerania, ale najmä mladí, vyjadrovali svoje motivácie k voľbám bez uvedenia konkrétnej politickej preferencie a Noc Mladých filantropov, kde priniesli diskusiu o tom, prečo byť aktívnym s pamätníkmi Nežnej revolúcie. Ako súčasť celonárodnej kampane Chcem tu zostať realizovala nadácia s pomocou mladých Festival demokracie na 4 najväčších sídliskách Bardejova a poukazoval na dôležitosť zodpovednej voľby. Vďaka týmto podujatiam mladí dokázali zasiahnuť väčšie množstvo mladých ľudí v Bardejove, zviditeľniť sa ako skupina, dokonca sa Mladí filantropi ako pozitívny príklad angažovaných mladých ľudí dostali do aj do podcastu Krajina mladých, kde ich koordinátorka hovorila o záujme mladých o politiku a aktívne občianstvo. Kampaň Chcem tu zostať mala za následok nárast záujmu mladých do 25 rokov o účasť vo voľbách o 16%.

Ďalšie informácie

POLAND

Názov príkladu dobrej praxe: **Budovanie sily miestnych sociálnych organizácií**
Názov organizácie, lokalita: **SIEĆ NGO Rzeszów – Aktywni Razem**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Rzeszów, hlavné mesto Podkarpatského vojvodstva, je „kompaktné mesto“ s 200 000 obyvateľmi, významné hospodárske a akademické centrum v juho-východnom Poľsku. Má relatívne mladú populáciu a obyvatelia sa vyznačujú silnou väzbou na mesto a región s liberálnejšie ľavicovými názormi v porovnaní s tradičným konzervativizmom okolitých vidieckych oblastí.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Mimovládna organizácia SIEĆ Rzeszów – Aktywni Razem bola formálne založená v roku 2024 a v súčasnosti združuje viac ako 40 mimovládnych organizácií z Rzeszówa, Podkarpatského vojvodstva a ďalších častí Poľska. Zahŕňa organizácie so zameraním na seniorov, šport, ľudí so zdravotným postihnutím, podnikateľov, umelcov, deti a mládež. Jej sídlo je v Rzeszóve a pravidelným miestom stretnutí je pub Spółdzielczy.

POPIS PROBLÉMU

Sieť bola vytvorená s cieľom koordinovať aktivity mnohých menších sociálnych organizácií v Rzeszóve a okolitých oblastiach a posilniť ich postavenie vo vzťahu s miestnou samosprávou. Cieľom bolo, aby miestne orgány rozpoznali a ocenili potenciál miestnych mimovládnych organizácií.

„Hlavným problémom, s ktorým sme sa stretli, keď sme konali samostatne, keď sme neboli združení, bol určitý prístup k úradom a miestnym samosprávam. Teraz,

keď máme volené zastúpenie, keď máme 40 organizácií a sme schopní spísať spoločný list, ktorý všetky organizácie a ich zástupcovia podpíšu na stretnutí, máme väčší vplyv.“ Katarzyna Maciechowska, koordinátorka siete.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Networking sa začal v roku 2023 mesačnými „obchodnými raňajkami pre mimovládne organizácie“, ktoré sa konali v pube Spółdzielczy alebo v Medzinárodnom integračnom centre FENIKS. Napriek nízkej počiatkovej účasti sa v týchto stretnutiach dôsledne pokračovalo a propagovalo sa to na sociálnych sieťach. Po roku došlo k prelomu a začalo sa ich zúčastňovať viac organizácií. V roku 2024 bola pre účastníkov vytvorená skupina na WhatsApp, čo viedlo k spontánnej koordinácii spoločných aktivít a prenosu vedomostí/skúseností.

„Vzniklo to z toho, že napríklad ja mám pódium, ozvučenie, niekto požičiava stany, niekto je zvukár, niekto iný je zodpovedný za rôzne iné veci a každý človek je z inej organizácie. Ak organizujem podujatie, teraz robíme spoločné, takže všetci pomáhajú; ale ak organizujem podujatie ja, prídu mi pomôcť iní. Ak organizuje niekto iný, idem tam s ostatnými pomáhať a svoju techniku požičiavam zadarmo. A preto si organizácie, ktoré nemajú peniaze a nemajú možnosť prenajať si napríklad profesionálnu techniku, môžu požičať od iných organizácií v sieti a to je tiež obrovská hodnota, ktorú by sme nemali.“ Katarzyna Maciechowska, koordinátorka siete.

Sieť poskytuje podporu aj organizáciám pri písaní projektov, pričom sedem sieťových organizácií úspešne získalo malé seniorské granty a financujú sa aj ďalšie projekty v športe a iných oblastiach. V roku 2025 zorganizovala SIEĆ NGO Rzeszów – Aktywni Razem dva pikniky mimovládnych organizácií (06.07.2025 a 30.08.2025), pričom získala materiálnu a organizačnú podporu od mestskej samosprávy a prezentovala a propagovala aktivity sieťových mimovládnych organizácií tisíckam obyvateľov Rzeszowa.

(WhatsApp) pre spontánnu koordináciu aktivít a výmenu znalostí.

- Umožňuje výmenu vybavenia a zdrojov medzi organizáciami, čo je obzvlášť cenné pre tie, ktoré nemajú finančné prostriedky na prenájom profesionálneho vybavenia.
- Sieť tiež ponúka podporu pri písaní projektov, čo viedlo k úspešnému získaniu grantov členskými organizáciami.
- Spolupráca s mestskou samosprávou priniesla materiálnu a organizačnú podporu pre pikniky mimovládnych organizácií a propagáciu aktivít organizácií medzi obyvateľmi.

ZÁVERY

- Tento príklad dobrej praxe zahŕňa koordináciu aktivít mnohých menších sociálnych organizácií a posilnenie ich postavenia vo vzťahu s miestnou samosprávou.
- Zahŕňa organizovanie mesačných „obchodných raňajok pre mimovládne organizácie“ a vytvorenie komunikačnej skupiny

POLAND

Názov príkladu dobrej praxe: **Festival kultúry pohraničia Folkowisko**
Názov organizácie, lokalita: **Stowarzyszenie Animacji Kultury Pogranicza Folkowisko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Gorajec, sídlo združenia, je malá obec v Podkarpatskom vojvodstve, ktorá sa nachádza 15 km od poľsko-ukrajinskej hranice a má približne 40 obyvateľov. Je to poľnohospodárska oblasť vzdialená od väčších mestských centier, ktorá čelí demografickým problémom (starnúca populácia, nezamestnanosť). Chutor Gorajec slúži ako základňa združenia aj ako agroturistické zariadenie.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Združenie „Folkowisko“ bolo založené v roku 2012 s cieľom formalizovať úsilie jednotlivcov zapojených do organizácie Festivalu kultúry pohraničia „Folkowisko“. Jeho cieľom je kultúrne oživiť miesta zaťažené ťažkou históriou a premeniť ich na priestory spolupráce, dialógu a zmierenia.

POPIS PROBLÉMU

Živá spomienka na ukrajinsko-poľský konflikt a súčasné sociálno-ekonomické upadanie malých pohraničných komunít vytvorili potrebu vybudovať komunitu, ktorá presahuje hranice a stereotypy, poskytuje ľuďom nástroje na spoločné aktivity a obnovuje miestnu identitu. V súčasnosti sa táto komunita rozširuje aj na podporu utečencov z Ukrajiny a zapája sa do pomoci obetiam rusko-ukrajinskej vojny.

„Najlepším príkladom je pravdepodobne náš vlajkový produkt, ktorým je Festival. Princípom Festivalu, ale aj ďalších aktivít, ktoré združenie robí je, že najskôr prídete a povieť nám, aké máte superschopnosti, a potom sú tieto superschopnosti využité pre spoločné dobro.“ Marta Połtowicz-Bobak, členka predstavenstva Združenia „Folkowisko“.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Festival pohraničnej kultúry „Folkowisko“ vznikol z neformálnych stretnutí nadšencov ľudovej kultúry (2008 – 2010), ktoré sa v roku 2011 vyvinuli do festivalu a následne viedli k založeniu združenia. Rastúci záujem a zvyšujúca sa účasť viedli k profesionálnejším organizačným riešeniam. Členovia združenia organizujú mesačné online stretnutia, ktoré sa pred festivalom zintenzívnia. Tesne pred podujatím všetci dobrovoľníci (bez ohľadu na dĺžku pôsobenia a skúsenosti) absolvujú

školenie, ktoré slúži nielen na technickú prípravu, ale aj na integráciu. „Každý z nás, bez ohľadu na to, koľko rokov pracujeme na festivale, absolvuje školenie. Takže ešte pred festivalom máme takéto stretnutie, kde sa môžeme navzájom spoznať a integrovať sa. (...) Uprostred noci sme išli do lesa a medzi stromami bola natiahnutá páska a my sme museli po tejto páske kráčať bez toho, aby sme sa dotkli zeme. Bola to, samozrejme, len hra, ale zrazu sa stane niečo, čo všetci berieme vážne. To znamená, že 17-ročný chlapec si uvedomuje, že mne, žene nad 50 rokov, musí pomôcť, aby som to zvládla. A to učí zodpovednosti.“ Marta Połtowicz-Bobak, členka predstavenstva združenia „Folkowisko”.

Okrem toho, každá iniciatíva a nápad, pokiaľ je v súlade so všeobecným systémom hodnôt združenia, je pozorne vypočutý, prediskutovaný a realizovaný s obsahovou a technickou podporou všetkých členov.

„Spoluzodpovednosť - to je podľa mňa dôležité. Otvorenosť voči ľuďom, ale aj využitie potenciálu každého a tiež prenos vedomostí sú pre mňa niečím nesmierne dôležitým. Ak niekto príde úplne zvonku, vidí veci, ktoré my nevidíme a pretože sme napríklad v združení tak dlho, že nám je niečo už zrejmé. Niekto ale môže prísť a povedať: „Počúvajte, ale môžeme to urobiť trochu inak“ a to je tiež obrovská hodnota, však?“ Marta Połtowicz-Bobak, členka predstavenstva združenia „Folkowisko”.

ZÁVERY

- Osobitnú úlohu pri budovaní väzieb v rámci združenia zohráva uznanie a ocenenie úsilia dobrovoľníkov, ako aj spoločné oslavy – teda venovanie časti svojho času a energie v rámci združenia.
- Aktivizácia mládeže prebieha prirodzene, zapojením sa do práce a považovaním každého člena komunity za dôležitého.
- Všetci dobrovoľníci bez ohľadu na skúsenosti absolvujú integračné a technické školenie (napr. prvá pomoc, reakcia na krízové situácie), ktoré buduje zodpovednosť a schopnosť spolupracovať.
- Každá iniciatíva a nápad, pokiaľ je v súlade s hodnotami združenia, sa diskutuje a realizuje s obsahovou a technickou podporou, vďaka čomu sa ľudia cítia dôležití a zodpovední.

Ďalšie informácie

POLAND

Názov príkladu dobrej praxe: **Mobilné cesty v Rzeszówe: Zapojenie do logistického priemyslu**
Názov organizácie, lokalita: **Fundacja CONTEO**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Hoci neexistujú žiadne oficiálne aktuálne údaje o počte ľudí so zdravotným postihnutím v Rzeszówe, Ústredný štatistický úrad odhaduje, že približne 10 % populácie má potvrdenie o zdravotnom postihnutí. Mestské úrady pridávajú verejné finančné prostriedky prostredníctvom súťaží na aktivity zamerané na sociálnu a profesijnú aktiváciu a integráciu ľudí so zdravotným postihnutím.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Nadácia CONTEO bola založená v roku 2022 jednotlivcami s rozsiahlymi odbornými skúsenosťami v logistickom priemysle a sociálnej ekonomike. Medzi jej hlavné ciele patrí podpora udržateľnej dopravy, podpora miestnych komunít v oblasti ekológie a proekologického vzdelávania a prepojenie inovatívnych vedeckých riešení s podnikaním.

POPIS PROBLÉMU

Väčšina verejných iniciatív zameraných na aktiváciu a integráciu ľudí so zdravotným postihnutím sa zameriava výlučne na sociálne otázky. V oblasti odborného vzdelávania je výrazne menej aktivít a tie, ktoré sa zameriávajú na poskytovanie špecifických nástrojov ľuďom so zdravotným

postihnutím na začatie alebo rozvoj konkrétnej profesionálnej kariéry, sú skutočne zriedkavé. Osobitnou výzvou zostáva aj úroveň vedomostí a povedomia zamestnávateľov o potenciáli a schopnostiach ľudí so zdravotným postihnutím.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Projekt „Rzeszów Mobile Paths: Inklúzia v logistickom priemysle“ pozval 20 ľudí so zdravotným postihnutím (motorickým, sluchovým a mentálnym) do 35 rokov. Absolvovali psychologický workshop (motivácia hľadať si zamestnanie, prekonávanie strachu zo vstupu na trh práce), workshop o efektívnych stratégiách hľadania práce (nácvik návrhu stratégie hľadania práce v rámci konkrétneho časového rámca) a kvalifikačný workshop o základoch logistiky (prezentácia základov

profesie a možnosti získania relevantnej kvalifikácie). Všetky workshopy sa konali v hybridnom formáte (prezenčne a online), aby sa zabezpečila dostupnosť. 10 najangažovanejších účastníkov absolvovalo 14-dňovú stáž v logistickej spoločnosti.

„Chceli sme najmä, aby potenciálni zamestnávateľia mali možnosť spoznať ľudí so zdravotným postihnutím a pozrieť sa na nich ako na potenciálnych zamestnancov. A fungovalo to, pretože na konci stáže nám oznámili, že sú pripravené dve pracovné miesta na okamžité zamestnanie – jedno na výrobné linke a jedno v kancelárii. Samozrejme, tu v náš prospech hrajú platné predpisy – zamestnávateľ je povinný platiť PFRON alebo zamestnávať ľudí so zdravotným postihnutím. Ukázalo sa však, že je lepšie zamestnávať ľudí so zdravotným postihnutím, pretože vykonávajú určitú prácu. A logistický priemysel je dokonca ideálny pre ľudí so zdravotným postihnutím. Práca v oblasti manipulácie s trasou, špedície - to všetko sa teraz vykonáva na diaľku, z domu.“ Katarzyna Hnat, prezidentka Nadácie CONTEO.

Nadácia v súčasnosti pracuje na rozšírení tejto myšlienky na regionálnu a národnú úroveň. Program (psychologický workshop, workshop o efektívnom hľadaní práce, úvodný odborný workshop a krátke stáže) sa dá aplikovať aj na iné profesie. Prebiehajú aj diskusie o spolupráci so zástupcami ženskej väznice v rámci programu na prevenciu recidívy a uľahčenie aktivácie, integrácie a adaptácie na novom mieste bydliska.

ZÁVERY:

- Cieľom tejto praxe je profesijná aktivácia ľudí so zdravotným postihnutím, čo je rarita v porovnaní s iniciatívami zameranými výlučne na sociálne aspekty.
- Projekt bol zameraný na 20 ľudí s rôznymi typmi postihnutia (motorické, sluchové, mentálne) do 35 rokov.
- Účastníci absolvovali sériu workshopov v hybridnom formáte (prezenčne a online) pre zabezpečenie dostupnosti: psychologický workshop (motivácia, prekonávanie strachu), workshop o efektívnom hľadaní práce a kvalifikačný workshop o základoch logistiky.
- 10 najangažovanejších účastníkov absolvovalo 14-dňovú stáž v logistickej spoločnosti, ktoré umožnili zamestnávateľom dozvedieť sa o potenciáli ľudí so zdravotným postihnutím.
- V dôsledku toho dvaja ľudia dostali okamžité pracovné ponuky.
- Nadácia CONTEO pracuje na rozšírení tejto myšlienky na regionálnu a národnú úroveň a zvažuje aj uplatnenie tejto schémy (workshopy + stáže) na iné profesie, a to aj v spolupráci so ženskou väzniciou v programe na prevenciu recidívy.

Ďalšie informácie

ROMANIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Alzheimer Café Oradea – komunitný priestor pre podporu a inklúziu ľudí žijúcich s demenciou**

Názov organizácie, lokalita: **Caritas Catolica Oradea, Oradea, Bihor County, Rumunsko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Oradea je mesto v severozápadnom Rumunsku, neďaleko maďarských hraníc, s približne 180 000 obyvateľmi. Mesto je známe svojou kultúrnou vitalitou a secesnou architektúrou a má silnú tradíciu občianskej angažovanosti a komunitných projektov. Toto aktívne sociálne prostredie urobilo z Oradey úrodnú pôdu pre inovatívne iniciatívy zamerané na duševné zdravie a sociálne začlenenie.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Caritas Catolica Oradea je etablovaná sociálna a zdravotnícka organizácia, ktorá je súčasťou medzinárodnej

siete Caritas. Podporuje zraniteľných jednotlivcov, starších ľudí a rodiny v núdzi prostredníctvom profesionálnych a dobrovoľníckych služieb. Organizácia presadzuje solidaritu, ľudskú dôstojnosť a empatiu v komunite.

POPIS PROBLÉMU

Počet ľudí s demenciou neustále rastie, ale rodinám často chýba špecializovaná podpora, spoľahlivé informácie a sociálne kontakty. Stigma, izolácia a emocionálne vyčerpanie ovplyvňujú pacientov aj opatrovateľov. V Oradei bola jasná potreba priateľského a neodsudzujúceho priestoru, kde by ľudia postihnutí demenciou mohli nájsť porozumenie, podporu a pocit spolupatričnosti.

Oradea,
Piața Ion Creangă nr. 2

03 59 427 777

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Caritas Catolica Oradea spustila roku 2021 Alzheimer Café Oradea, inšpirovanú medzinárodnými modelmi Alzheimer Café z Holandska, Nemecka a Francúzska. Táto iniciatíva poskytuje komunitné prostredie, kde sa ľudia s demenciou, ich rodiny, špecialisti a dobrovoľníci stretávajú každé dva týždne, aby si vymieňali skúsenosti, učili sa a nadväzovali kontakty.

Každé stretnutie sa zaoberá praktickými témami, ako sú manažment symptómov, komunikačné stratégie, práva pacientov, kognitívne aktivity a nefarmakologické terapie. Vrúcna a otvorená atmosféra podporuje úprimný dialóg a emocionálnu podporu.

Postupom času sa projekt rozšíril prostredníctvom partnerstiev s lekáskymi, vzdelávacími, sociálnymi a cirkevnými inštitúciami. Kampane na zvyšovanie povedomia, konferencie a školenia opatrovateľov posilnili jeho vplyv na komunitu. Dobrovoľníci z rôznych oblastí – medicína, vzdelávanie, umenie, komunikácia – zohrávajú kľúčovú úlohu pri udržiavaní iniciatívy.

Alzheimer Café Oradea sa do budúcnosti chce zamerať na rozšírenie svojej činnosti do ďalších miest, vytváranie dostupných vzdelávacích materiálov a budovanie medzinárodných partnerstiev. V súčasnosti predstavuje udržateľný a replikovateľný model komunitnej podpory a inklúzie pre ľudí postihnutých demenciou.

Ďalšie informácie

ROMANIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Rekreačné a vzdelávacie aktivity pre deti a mládež so zdravotným postihnutím v Rehabilitačnej nemocnici Băile 1 Mai**

Názov organizácie, lokalita: **Cătunul Verde Association, Băile 1 Mai, Bihor County, Rumunsko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Băile 1 Mai je kúpeľné stredisko neďaleko Oradei, známe svojimi lekárskymi a rehabilitačnými službami. Miestna rehabilitačná nemocnica prijíma deti a mladých ľudí so zdravotným postihnutím z celej krajiny, ktorí sa tam zdržiavajú na trojtýždňových liečebných a rehabilitačných programoch.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Združenie Cătunul Verde je mimovládna organizácia so sídlom v Oradei, ktorá podporuje dobrovoľníctvo, environmentálnu výchovu a komunitnú solidaritu. Prostredníctvom svojich projektov napomáha aktívnemu občianstvu a podpore zraniteľných skupín.

POPIS PROBLÉMU

Deti a mladí ľudia hospitalizovaní na dlhé rehabilitačné obdobia často čelia nude a izolácii kvôli nedostatku štruktúrovaných rekreačných aktivít. Dobrovoľníci prinášajú emocionálnu podporu, kreativitu a hru, čím im pomáhajú znovu získať sebavedomie a radosť počas rekonvalescencie.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

V reakcii na túto potrebu organizuje združenie Čatunul Verde pravidelné rekreačné a vzdelávacie stretnutia pre hospitalizované deti. Počas každej návštevy dobrovoľníci strávia približne tri hodiny hrami, hudbou, divadlom a kreatívnymi dielňami.

Od roku 2023 iniciatíva zahŕňa aj darovanie kníh, ktoré deti povzbudzujú k čítaniu a snívaniu prostredníctvom príbehov. Každá návšteva sa končí malými symbolickými darčekom, ktoré zanechajú dlhotrvajúce emocionálne spomienky.

Projekt sa koná 7 – 10-krát ročne a zakaždým sa dostane k 50 – 80 deťom a slúži ako vzor empatie a inklúzie v komunite.

ROMANIA

Názov príkladu dobrej praxe: **Bež za to! - charitatívne športové podujatie podporujúce miestne komunitné iniciatívy**

Názov organizácie, lokalita: **Community Foundation of Odorheiu Secuiesc, Harghita County, Rumunsko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Odorheiu Secuiesc je mesto v župe Harghita, ktorá sa nachádza v srdci Sikulského kraja a má približne 34 000 obyvateľov. Mesto je známe silným komunitným duchom a úzkou spoluprácou medzi občianskymi organizáciami, verejnými inštitúciami a podnikmi, ktoré podporujú trvalo udržateľný rozvoj a solidaritu.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Komunitná nadácia Odorheiu Secuiesc podporuje občiansku angažovanosť, solidaritu a outdoorové aktivity prostredníctvom charitatívnych športových podujatí. Organizácia združuje stovky účastníkov, sponzorov a dobrovoľníkov s cieľom podporovať zmysluplné miestne komunitné projekty so zameraním na spoluprácu, zdravie a sociálnu zodpovednosť.

POPIS PROBLÉMU

V mnohých komunitách čelia miestne občianske iniciatívy nedostatku finančných zdrojov a viditeľnosti. Malé organizácie majú často dobré nápady, ale nedostatočné financovanie na ich realizáciu. Navyše, zapojenie občanov do komunitných a charitatívnych aktivít je niekedy nízke kvôli nedostatku pútavých a participatívnych podujatí.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Bež za to! je každoročné charitatívne športové podujatie v Odorheiu Secuiesc, ktoré spája pohyb, radosť a solidaritu. Účastníci – jednotlivci, tímy alebo firmy – bežia alebo kráčajú na podporu miestnych projektov predložených mimovládny organizáciami, školami alebo občianskymi skupinami. Každý kilometer symbolizuje záväzok k spoločnému dobru a vyzbierané dary priamo prispievajú k realizácii týchto projektov.

Str. Kossuth Lajos 20,
Odorheiu Secuiesc, Rumunsko

Podujatie je profesionálne organizované v priateľskej a inkluzívnej atmosfére a povzbudzuje ľudí všetkých vekových kategórií k účasti. Okrem športovej zložky Bež za to! buduje mosty medzi občanmi, podnikmi a mimovládnyimi organizáciami a ponúka konkrétny príklad mobilizácie komunity. Každý rok desiatky projektov dostávajú finančnú a logistickú podporu, čím prispievajú k zlepšeniu miestneho života.

Postupom času sa Bež za to! stal symbolom aktívnej solidarity a občianskej zodpovednosti a ukazuje, ako môže športové podujatie vytvoriť skutočný a trvalý sociálny dopad.

Ďalšie informácie

HUNGARY

Názov príkladu dobrej praxe: **Komunitné centrum mládeže v Szécsény**
Názov organizácie, lokalita: **Združenie mládeže Egyesek – Szécsény, Maďarsko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Szécsény v župe Nógrád je jedným z najviac znevýhodnených regiónov Maďarska. Pracovné príležitosti a príležitosti na vzdelávanie sú obmedzené a väzby v komunite sú oslabené. Mnoho mladých ľudí vyrastá v rodinách s nízkou úrovňou vzdelania a čelí skorej nezamestnanosti. Keďže väčšina mládežníckych klubov a komunitných priestorov zanikla, miestna mládež nemá dostatok bezpečných a inšpiratívnych miest na stretávanie sa, učenie a socializáciu.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Mládežnícka asociácia Egyesek, založená v roku 2000, podporuje mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a komunity v sebarozvoji, aktívnom

občianstve a spoločenskej zodpovednosti. Poskytuje neformálne vzdelávanie prostredníctvom medzinárodných a národných výmen, školení, dobrovoľníckych programov (vrátane Erasmus+ a Európskeho zboru solidarity) a miestnych iniciatív. Od roku 2012 sa zameriava na rozvoj zručností a budovanie komunity v mikroregióne Szécsény s dôrazom na sociálne zručnosti, angličtinu a angažovanosť na miestnej úrovni.

POPIS PROBLÉMU

Novohradská župa čelí vážnym sociálnym a ekonomickým výzvam: nezamestnanosti, obmedzeným príležitostiam a slabým komunitným sieťam. Mladí ľudia majú malý kontakt s inými kultúrami alebo sa málo zapájajú do občianskej činnosti. Bez miestnych priestorov pre mládež je kontakt rovesníkov obmedzený, sebavedomie nízke a budúcnosť v regióne si

ťažko predstaviť. Školám často chýbajú zdroje na poskytovanie zážitkového učenia, ktoré rozvíja kritické myslenie, kreativitu a sociálne zručnosti.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

V roku 2024 organizácia Egyesek kúpila budovu opustenej diskotéky v Szécsényi prostredníctvom fundraisingu, úspor a podpory partnerov.

Rekonštrukcia riadená komunitou: miestni mladí ľudia a dobrovoľníci sa podieľajú na upratovaní, výstavbe a záhradníčení, čím podporujú vlastníctvo a väzby. Participatívne plánovanie zabezpečuje, že priestor spĺňa skutočné potreby komunity. Dom mládeže funguje ako centrum neformálneho vzdelávania, kultúrnych podujatí a medzinárodných programov pre mládež. Aj počas rekonštrukcie 1 – 2 podujatia mesačne – herné večery, grilovačky, túry – pomáhajú budovať dôveru a pocit spolupatričnosti. Partnerstvá s miestnymi kultúrnymi aktérmi a obcou posilňujú miestnu integráciu, zatiaľ čo samoorganizujúca sa mládežnícka komunita preberá zodpovednosť za aktivity a priestor.

Dom mládeže je navrhnutý na dlhodobú prevádzku s oficiálnym otvorením v roku 2025. Pravidelné programy, workshopy a kluby sa budú naďalej zameriavať na posilnenie postavenia mládeže, zapojenie komunity a spoločenskú zodpovednosť. V roku 2026 bude bývalý priestor krčmy zrekonštruovaný pre širšie využitie komunitou vrátane spoločenských miestností pre 15 – 20 účastníkov, ktoré budú podporovať miestne a medzinárodné programy.

Ďalšie informácie

HUNGARY

Názov príkladu dobrej praxe: **Študentský rozpočet – Učenie sa demokracii**
Názov organizácie, lokalita: **Asociácia alternatívnych komunít – Debrecín, Maďarsko v spolupráci s K-Monitor – Budapešť, Maďarsko**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Debrecín, druhé najväčšie mesto Maďarska s približne 200 000 obyvateľmi, je regionálnym centrom vzdelávania a kultúry. Významnú časť jeho obyvateľstva tvoria mladí ľudia študujúci na stredných a vysokých školách. Vzdelávacie prostredie mesta poskytuje ideálne priestor pre experimentovanie s participatívnymi modelmi a modelmi občianskej angažovanosti medzi mládežou.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Asociácia alternatívnych komunít je občianska organizácia so sídlom v Debrecíne, ktorá sa zameriava na komunitné organizovanie, zapojenie mládeže a sociálnu participáciu. Pracuje na posilňovaní miestnych komunít prostredníctvom participatívnych metód a inkluzívneho občianskeho vzdelávania.

K-Monitor je mimovládna organizácia so sídlom v Budapešti, ktorá podporuje transparentnosť, občiansku participáciu a demokratické inovácie v Maďarsku. Spoločne prispôsobujú a testujú nástroje participatívnej demokracie pre rôzne miestne kontexty.

často závisí od otvorenosti jednotlivých vedúcich pracovníkov škôl. Výskum ukazuje, že maďarská mládež vykazuje nízku občiansku angažovanosť a dôveru v politiku, čo z dlhodobého hľadiska oslabuje demokratickú kultúru.

Organizácie sa snažili riešiť tento demokratický deficit tým, že študentom poskytli reálnu príležitosť zapojiť sa do transparentného rozhodovacieho procesu založeného na jasných pravidlách a pomohli im pochopiť, ako môžu spoločná zodpovednosť, dialóg a spolupráca formovať ich komunitu.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Študentský rozpočet je prvý maďarský príklad participatívneho rozpočtovania na úrovni školy, ktorý bol spustený ako pilotný projekt v rokoch 2021 – 2022 na Strednej škole a Odbornej umeleckej škole Medgyessy Ferenc a Debrecíne. Iniciatíva, ktorú podporilo Veľvyslanectvo USA v Budapešti a mentovalo Centrum pre budúcnosť Arizony prostredníctvom globálnej siete People Powered, poskytla študentom kontrolu nad 350 000 HUF (v prepočte 915 €), aby sa mohli rozhodnúť, ako zlepšiť prostredie svojej školy.

POPIS PROBLÉMU

V maďarskom centralizovanom vzdelávacom systéme majú študenti veľmi obmedzené možnosti zažiť demokratickú účasť alebo ovplyvňovať rozhodnutia ovplyvňujúce ich školské prostredie. Hoci študentské rady existujú, ich vplyv

IMPLEMENTÁCIA – KROKY PROCESU:

1. Príprava a nábor:

Učители a študenti boli informovaní a bola vytvorená operačná skupina motivovaných študentov, ktorá sa spoločne podieľala na navrhovaní a riadení procesu.

2. Zber nápadov:

Študenti predložili 30 nápadov prostredníctvom schránok na návrhy a online formulárov o tom, ako zlepšiť svoju školu.

3. Rozvoj nápadov:

Spolu s mentormi a učiteľmi študenti vylepšili návrhy do realizovateľných projektov a pripravili užší výber desiatich na hlasovanie.

4. Kampaň:

Tvorcovia nápadov prezentovali svoje projekty pomocou plagátov, videí a celoškolskej komunikácie.

5. Hlasovanie:

Viac ako 380 študentov odovzdalo svoje hlasy v trojdňových voľbách, ktoré simulovali skutočný hlasovací zážitok s volebnými urnami a volebnými kabínkami.

6. Implementácia:

Víťazné projekty – vytvorenie relaxačnej miestnosti („Chill Room“) a boxov na hygienické potreby pre dievčenské toalety – realizovali samotní študenti.

7. Hodnotenie:

Organizátori a účastníci sa zamysleli nad získanými poznatkami s cieľom zlepšiť budúce ročníky.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

- Projekt zapojil takmer celú školskú komunitu, čím sa podporila spolupráca a zodpovednosť.
- Študenti získali praktické skúsenosti s navrhovaním projektov, riadením kampaní a tvorbou rozpočtu.
- Vedenie školy zaznamenalo silnejšie zapojenie a dôveru študentov.
- Iniciatíva preukázala, že participatívne rozpočtovanie je flexibilná a prispôsobivá metóda vhodná pre vzdelávanie.

BUDÚCNOSŤ A UDRŽATEĽNOSŤ

Partneri sa snažia rozšíriť model na ďalšie školy a prípadne aj na miestne mládežnícke komunity. Pre dlhodobú udržateľnosť sa zasaďujú za inštitucionalizáciu procesu vyčlenením pravidelnej položky verejného rozpočtu, ktorá umožní každoročné opakovanie. Model môže dopĺňať občiansku výchovu, projektové týždne alebo mládežnícke iniciatívy a posilňovať demokratické zručnosti budúcich generácií.

Ďalšie informácie

HUNGARY

Názov príkladu dobrej praxe: **Šťastné ulice – aktívni miestni občania**
Názov organizácie, lokalita: **Komunitná nadácia Eger– Eger, Hungary**

STRUČNÉ PREDSTAVENIE KOMUNITY/ LOKALITY

Eger je príjemné historické mestečko so silnou identitou a ako dobre rozvinuté mikroregionálne centrum zohráva dôležitú hospodársku a kultúrnu úlohu s mnohými inštitúciami a turistickými príležitosťami. Hoci leží v znevýhodnenom regióne, má rozmanité zdroje prosperity; zároveň jeho siete spôsobujú, že mesto pôsobí „väčšie“, než v skutočnosti je. Občianska spoločnosť v Egeri nie je veľmi inovatívna, väčšina mimovládnych organizácií starne a zdroje pre občanov sú malé: spolupráca medzi občianskymi, obecnými a ziskovými aktérmi je slabá. Kultúra darovania v meste je nedostatočne rozvinutá, mladá inteligencia odišla, komunitné priestory zmizli, spoločnosť sa individualizovala a aktívne občianstvo upadá. Napriek tomu existuje stredná trieda v procese občianskeho rozvoja, ktorá má potenciál obnoviť sociálnu angažovanosť.

STRUČNÝ POPIS ORGANIZÁCIE

Komunitná nadácia Eger bola založená v roku 2021 10 miestnymi občanmi s cieľom urobiť z Egeru príjemnejšie miesto, kde komunity prosperujú a miestni občania sa zapájajú do riešenia miestnych problémov. Tri hlavné aktivity nadácie sú získavanie miestnych finančných prostriedkov, podpora miestnych iniciatív prostredníctvom grantových programov a budovanie komunity. Dôležitým cieľom je budovať mosty medzi súkromným, verejným a občianskym sektorom v Egeri s cieľom nadväzovať spoluprácu.

POPIS PROBLÉMU

Napriek bohatému kultúrnemu dedičstvu, silnej identite a ekonomickému potenciálu mesta Eger, zostáva angažovanosť komunity a občanov slabá a ľudia neveria, že sami dokážu podniknúť kroky na zlepšenie svojej komunity alebo mesta, v ktorom žijú. Ďalšou výzvou je, že politické rozdiely sa odrážajú aj medzi miestnymi obyvateľmi. Preto sú potrebné iniciatívy, ktoré spájajú ľudí okolo spoločných hodnôt a spoločných cieľov, čo im umožňuje spájať sa, budovať komunitu a spoločne konať v otázkach ovplyvňujúcich ich mesto.

POPIS PRÍKLADU DOBREJ PRAXE

Happy Street je program podpory susedstva, ktorý v roku 2023 spustila Komunitná nadácia Eger. Je založený na jednoduchom presvedčení: miestne komunity sa stávajú silnejšími, keď sa ľudia osobne stretávajú, poznajú a spoločne riešia miestne problémy. Program vychádza zo základného poznatku, že samotní obyvatelia sú expertmi na to, čo chýba, čo je potrebné a čo by ich ulicu urobilo „šťastnou“. A ak dostanú malú podporu, zorganizujú to, implementujú a vytvoria

kvalitu života, akú chcú vidieť vo svojom vlastnom mikroprostredí.

Program poskytuje malé a ľahko dostupné granty pre iniciatívy susedov, ktoré umožnia stretávanie sa, spolupatričnosť, zdieľaný priestor a kolektívnu aktivitu. Môže to byť spoločný deň varenia, piknik na dvore, párty na ulici, mestské záhradníčenie alebo dokonca malá „skrášľovacia“ akcia v bytovom dome – ide o to, že program stavia na skutočných, osobných ľudských prepojeniach. Program „neprináša“ komunitu do susedstva zvonku – namiesto toho ju miestni ľudia sami vytvárajú na základe vlastných potrieb a tým formujú mesto, v ktorom sa dá bývať. Týmto spôsobom sa Happy Street stala jedným z hnacích motorov miestnej občianskej kultúry v Egeri: do roku 2025 sme dosiahli bod, kedy nadšení miestni aktivisti, ktorí zorganizovali svoje úplne prvé Happy Streets v prvom roku, teraz riadia program sami ako dobrovoľníci nadácie v pracovnej skupine.

Toto je skutočný dopad aktívnej účasti: miestni ľudia sa nielen spájajú, ale aj preberajú zodpovednosť za svoju komunitu.

PROCES PROGRAMU ŠŤASTNÁ ULICA

Výzva na predkladanie žiadostí – Začiatkom roka Egerská komunitná nadácia vyhlasuje grantový program Šťastná ulica. Proces podávania žiadostí je zámerne jednoduchý: záujemcovia o program predložia krátku projektovú žiadosť, zvyčajne ako malý tím 2 – 3 ľudí, v ktorom vyjadria svoj projekt pre ulicu, bytový dom alebo štvrť.

Úvodné osobné stretnutie – Žiadatelia sú pozvaní na spoločné osobné stretnutie, kde sa navzájom spoznajú a spoznajú tím nadácie. Predstavujú svoje nápady, motivácie a – tí, ktorí sa vracajú z predchádzajúcich rokov – sa podelia o svoje skúsenosti. Toto osobné stretnutie je špecifickým prvkom prístupu nadácie, vytvára dôveru a pocit komunity a žiadatelia si cenia ľudsky orientovaný proces.

Podpora a mentoring dobrovoľníkov – Dobrovoľníci, ktorí vzišli z predchádzajúcich projektov Šťastná ulica, podporujú nových organizátorov v rámci štruktúrovanej pracovnej skupiny. Na základe kontrolného zoznamu usmerňujú plánovanie a realizáciu projektov, udržiavajú pravidelný kontakt s organizátormi, zúčastňujú sa podujatí, pomáhajú s otázkami a riadia administratívu projektu. Z každej ukončenej aktivity tiež zhromažďujú krátke správy o skúsenostiach a fotografie.

Propagácia a komunikácia – Každé susedské stretnutie je komunikované prostredníctvom sociálnych sietí nadácie, čím sa zabezpečuje viditeľnosť a podporuje sa širšia účasť na programe.

Koncoročná reflexia – na konci roka sú organizátori všetkých podujatí Šťastnej ulice opäť pozvaní na osobné stretnutie, aby sa podelili o skúsenosti, zamysleli sa nad výzvami a poskytli spätnú väzbu a návrhy týkajúce sa podporného programu. Tento krok tiež posilňuje väzby medzi miestnymi aktívnymi obyvateľmi, medzi nadáciou a tými, ktorí sa zaviazali zlepšovať svoju bezprostrednú a širšiu komunitu.

Táto metodika kladie dôraz na osobnú interakciu, praktickú podporu a nepretržitú spätnú väzbu, čím sa zabezpečuje, že program nielen financuje miestne iniciatívy, ale aj podporuje aktívne a angažované susedské komunity.

Ďalšie informácie

Obsah tejto publikácie bol vytvorený v rámci projektu „Od Álp po Karpaty – posilnenie modelov riadenia pre udržateľný rozvoj horských oblastí v strednej Európe/Stredohorí“, ktorý je podporený programom **Interreg CENTRAL EUROPE** so spolufinancovaním z **Európskeho fondu regionálneho rozvoja**. Účasť maďarského partnera na projekte je spolufinancovaná **maďarským štátom**.

Projekt je spolufinancovaný vládami Českej republiky, Maďarska, Poľska a Slovenska v rámci Vyšehradských grantov Medzinárodného vyšehradského fondu. Poslaním fondu je propagovať myšlienky udržateľnej regionálnej spolupráce v strednej Európe.

POĎAKOVANIE

Sme nesmierne vďační všetkým našim partnerom a darcom, ktorí prispeli k vypracovaniu tejto publikácie a jej šíreniu. Tento projekt je podporovaný **programom Interreg CENTRAL EUROPE** so spolufinancovaním z **Európskeho fondu regionálneho rozvoja**.

Informácie a názory v tejto publikácii sú názormi autorov a nemusia nevyhnutne odrážať oficiálne stanovisko darcov, **programu Interreg CENTRAL EUROPE a Medzinárodného vyšehradského fondu**.

Všetok obsah osvedčených postupov poskytli naši cenní partneri z občianskej spoločnosti, ktorí spolupracujú na posilnení občianskej spoločnosti **Karpatského euroregiónu** (hraničiaci s vidieckymi oblasťami Maďarska, Rumunska, Slovenska, Poľska a Ukrajiny) prostredníctvom **Karpatskej platformy občianskej spoločnosti**.

Viac informácií o **projekte Karpatskej občianskej spoločnosti**:

<https://www.karpatokalapitvany.hu/en/tartalom/carthian-civil-society-platform>

www.karpatnet.com

www.karpatokalapitvany.hu

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

Central Mountains

Vydané v roku **2025**

Zodpovedný redaktor, vydavateľ: **Karpatská nadácia - Maďarsko**

